

TALABALARGA CHET TILINI O'QITISHDA YANGI METODLARDAN FOYDALANISH.

Andijon davlat pedagogika instituti
Fakultetlararo chet tillar kafedresi dotsenti
Qodirov Akmal Hojimatovich

Annotatsiya: Ushbu maqolada Talabalarga chet tilini o'qitishda yangi metodlardan foydalanish haqida ma'lumotlar berilgan.

Kalit so'zlar: Chet tili, zamonaviy metodlar, xalqaro munosabatlar, chet tilini o'qitish metodikasi, kommunikativ usul, audio-lingual usul.

Til o'rganish kishilik jamiyatida bag'oyat muhim sohalardan biri hisoblanadi. Muloqot vositasi bo'lmish tilni tabiiy muhitda ya'ni oilada, jamoatchilik orasida yoki uyushgan holda amaliy egallash mumkin. Til hodisalariga oid bilimlar esa nazariy jihatdan o'rgatiladi. Xalqaro munosabatlar avj olgan zamonamizda tillarni bilish, ayniqsa ko'p tillilik ulkan ahamiyat kasb etadi. Mamlakatimizda tahsil oladigan o'quvchi va talabalar odatda uch tilni o'rganadilar. Ushbu tillar maxsus nomlar bilan yuritiladi. Bular quyidagilar: ona tili, ikkinchi til, va chet til. Ona tili tafakkur shakllanishida alohida xizmat o'taydigan birinchi til hisoblanadi. Ikkinchi til haqida so'z yuritilganda, unga boshqa millat vakillaridan iborat qardoshlar, qo'shnilar tili sifatida qaraladi.

Chet til - bu xorijiy mamlakat tilidir. Respublikamizda G'arbiy Yevropa (ingliz, ispan, nemis, faransuz) tillari va Sharq (arab, turk, fors, xitoy, hind) tillari o'qitilib kelinmoqda. Bu tillar ta'lim muassalarining o'quv rejalaridan o'rin olgan. Uchala tilni o'qitish jarayoni turlicha kechadi. Ona tili va ikkinchi til tabiiy vaziyatda, chet til esa sun'iy muhitda o'rganiladi. Chet tildagi muloqot, asosan, darsda muallim rahbarligida kechadi. Uchala til orasida chet tilni o'rganish va o'rgatish muayyan

jihatlari bilan keskin farq qiladi. Bu esa, o'z navbatida, tegishli chet til o'qitish texnologiyasini qo'llashni taqozo etadi. Chet til muallimi metodika fani yutuqlarini puxta o'zlashtirish orqali o'quvchi-talabanning to'plagan til tajribasi me'yorini aniq bilishga va uni yanada takomillashtirishga erishadi. Chet tillarni samarali o'rgatish uning metodikasini bilishni taqozo etadi. Chet tillarni o'rganish va o'rgatish ko'p jihatdan chet til o'qitish metodikasi masalalarini nazariy tomondan ishlab chiqilishiga va nazariyaning amalda ijodiy qo'llanilishiga bog'liqdir.[4]

O'quv jarayoni murakkab jarayon bo'lib, u birinchi navbatda o'qituvchining o'zaro faoliyati va o'quvchilarning faolligini o'z ichiga oladi. Zamonaviy sharoitda o'quvchilarning ijodiy qobiliyatlarini, ularning bilim ehtiyojlari va qiziqishlarini rivojlantirishga katta e'tibor berish kerak. Qo'llanma sifatida o'qitish o'qituvchi tomonidan ma'lum bilimlarni taqdim etish, muloqot qilish va uni sinfning barcha o'quvchilari tomonidan o'zlashtirish jarayonini boshqarishni o'z ichiga oladi. Binobarin, o'qituvchi nafaqat o'z faniga oid ma'lumotlarni taqdim etadi, balki o'quvchining o'quv faoliyatini rejalashtiradi, tashkil qiladi va nazorat qiladi, o'quv-tarbiyaviy ish ko'nikmalarini, fikrlash, qobiliyatlarni, shuningdek, bilimlarni amaliyotda qo'llash ko'nikmalarini rivojlantiradi. Bu masalalarni hal etishda har bir o'qituvchi malakali foydalana olishi kerak bo'lgan o'qitishning metod va uslublari alohida o'rin tutadi. Usul va uslublarsiz qo'yilgan maqsadga erishish, ko'zda tutilgan mazmunni amalga oshirish va mashg'ulotni kognitiv faoliyat bilan to'ldirish mumkin emas.[1] Dastlab, chet tilini o'rganishda biz an'anaviy o'qitish usullari mavjudligini taxmin qilamiz, chunki standart yordam o'rgatilgan bo'lib, tilni samarali o'rganish uchun mo'ljallangan klassik metodologiyadan foydalanishni taklif qiladi [2]. Yillar davomida asosiy dasturga yangi texnikalar kiritildi, mashg'ulotlarga eski, kam samarali yondashuvlar yo'q qilindi. Ta'limning hozirgi bosqichida zamonaviy o'qituvchi chet tilini o'rganishda yuqori samaradorlikni ko'rsatadigan taniqli innovatsion usullardan foydalanishni afzal ko'radi. O'qitishning yangi shakllaridan foydalangan holda o'qituvchi talabanning qiziqishini va kognitiv masalada o'qitishni

davom ettirish istagini oshiradi, har birini batafsil ko'rib chiqadi va o'rganish xususiyatlarini aniqlaydi [3]. Hozirgi kunda chet tillarini o'qitishning butun dunyoda qo'llaniladigan, lekin ular haqida kam odam biladigan to'rtta asosiy turini qayd etishimiz mumkin.

Muammolarni bartaraf etish usuli - bu muayyan vaziyatli muammolarni hal qilish orqali o'rganishga asoslangan muammoli vaziyatni faol tahlil qilish usuli. Bu metodining mohiyati: guruhlariga bo'lingan talabalar vaziyatni tahlil qilib, amaliy yechim ishlab chiqishlari kerak; jarayonning yakuni - taklif qilingan algoritmlarni baholash va ularni muammo kontekstida umumiy muhokama doirasida muhokama qilish. Ushbu uslub klassik ta'limda chet tili darslarida qo'llaniladi, bunda o'quvchilar mavjud bilimlar, amaliy tajriba va sezgi asosida hal qilishlari kerak bo'lgan hayotiy muammoli vaziyat taqdim etiladi. Har qanday vaziyatning bir nechta yechimlari bo'lganligi sababli, barcha mumkin bo'lgan yechimlar muhokama qilinadi [4].

Kommunikativ usul - chet tillarini o'rganishning zamonaviy usullaridan eng mashhuri. Ushbu usul chet tilini o'rganish uchun eng faol hisoblanadi, chunki bu usulning asosiy maqsadi odamni maqsad tilida boshqa odamlar bilan muloqot qilishni o'rgatishdir. Bu muloqotning barcha shakllarini nazarda tutadi: nutq, yozish (o'qish va yozish qobiliyatlari), suhbatdoshning aytganlarini tinglash va tushunish qobiliyati [5]. Agar talaba o'rganilayotgan til muhitiga va uning asosiy jihatlariga tom ma'noda "cho'milgan" bo'lsa, o'rganish omillarini yaxshilashga erishish osonroq bo'ladi. Kommunikativ usul deyarli har bir talaba uchun mos keladi, chunki u sizga chet tilini tezroq va ongli ravishda o'rganish imkonini beradi.[2]

Jadvallardan foydalanish-bu usulga ko'ra, har qanday chet tilini dastlabki bilish insonning o'ziga xos bo'lgan aprioridir va uning o'zi kerakli bilim darajasiga erisha oladi. Ushbu uslubga amal qilgan holda, o'qituvchi o'quvchilarni tilni sub'ektiv idrok etishlari bilan chalkashtirib yubormaslik uchun o'rganilayotgan tilda biron bir so'z aytmaydi. Talaffuzni o'rgatishda o'qituvchi har bir rang yoki belgi

ma'lum bir tovushni bildiradigan maxsus jadvallardan foydalanadi va shu bilan yangi so'zlarni taqdim etadi. Shunday qilib, tilni bilish shartli o'zaro ta'sirlar tizimi darajasida, ong ostiga qadar shakllanadi, bu mualliflarning fikricha, yorqin natijalarga olib kelishi kerak.[3]

Audio-lingual usul - bu usul o'qitish nuqtai nazaridan ideal emas, chunki u siqilishga asoslangan. Trening printsipligiga asoslanadi: eshitilgan-takrorlangan. O'qituvchi iborani aytadi; talaba uni talaffuzi ma'lum darajaga yetguncha aniq takrorlashi kerak. Shundan keyingina talaba o'zidan so'z va tafsilotlarni qo'shish huquqiga ega.

Chet tilini o'qitish jarayonida turli xil jadvallardan foydalanishning ham samarasi yuqoridir. Ta'lim jarayonida jadvallardan foydalanib, o'quvchilar ma'lum bir grammatik qoidani, masalan, zamonlardan foydalanib gaplar tuzish, yangi so'zlarni joylashtirib chiqishi mumkin.

Xulosa:

Chet tilini o'rganishga ehtiyoj yuqori bo'lgan bir davrda, ta'lim jarayonida zamonaviy axborot texnologiyalaridan, innovatsion ta'lim texnologiyalaridan umumli foydalanish bu jarayonni samarali bo'lishiga olib keladi. Innovatsion ta'lim texnologiyalarning samaradorligi ularning ta'lim jarayonida to'g'ri va umumli foydalanilganidadir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

- 1.J.Jalolov „Chet til o'qitish metodikasi“, Toshkent-2012[1]**
- 2.Saidahmedov N. Yangi pedagogik texnologiyalar. "Ma'rifat" 2013[2]**
- 3.Alimov Sh.S. Zamonaviy o'qitish texnologiyalari fanidan ma'ruzalar kursi. Andijon 2009[3]**
- 4.M. Xoldorova, N. Fayziyeva, F. Rixsittilayeva. "Chet tilini o'qitish metodikasi "Toshkent-2015[4]**